

Mikor épült a ferencrendiek alsóvárosi temploma?

Írta dr. Cs. SEBESTYÉN KÁROLY

Szegednek egyetlen középkori építménye — ide nem számítva a lerombolt Demeter-tempól megmentett Árpád-kori tornyot — a ferencrendi szerzetesek alsóvárosi, Havi Boldogasszony tiszteletére szentelt temploma. Amit a templom keletkezéséről és építéséről eddig tudtunk, azt megírta Reizner János »Szeged története« című könyvében. Előtte is, utána is, egészen napjainkig, sokan foglalkoztak a régi templommal, illetőleg irtak róla, legtöbbször és legtöbbit természetesen mindenféle hozzá nem értő laikus helyi műtérénész.

Reizner János szerint 1301-ben épült a mostani templom helyén egy kisszerű templom, amely helyett a ferencrendi barátok Szeged közönségének támogatásával új templomot építettek;

a szentélyt az 1497—98. években, a hajót 1503-ban fejezték be.

Karácsonyi János mondja, hogy a szigorú ferencrendnek 1480. táján Mátyás király engedelmével és segítségével Alsóvárosban kezdtek építeni egyházat Havi Boldogasszony tiszteletére. Más helyen ugyancsak ő mondja, hogy kolostorukat 1494-ben kezdték építeni. Mivel nem valószínű, hogy előbb a templomot s azután a kolostort építették, mégis csak az 1494., esetleg a Reizner közölte 1497. évet kell a templomépítés kezdőévének venni.

Okiratok hiányában ezt a kérdést évekre pontosan eldönteni nem lehet. Mátyás király segítségét sem lehet bizonyítani, mert ez csupán helyi hagyományon alapszik. Ilyen körülmények között segítségünkre lehet maga az épület, ha megvizsgáljuk alakját, szerkezetét, építési anyagát, követ, téglát, vakolatát, műrészeiteinek formáit, mert mindezek együttvéve mindig megmondják megközelítő pontossággal azt az időt, hogy mikor keletkeztek. A művészettörténet ismer olyan példákat, amikor meglepő pontossággal alapították meg egy-egy templom építésének idejét ilyen képen, amit utólag előkerült okiratok igazoltak.

A Havi Boldogasszony-templom restaurálása kiváló alkalmat szolgáltatott ilyen

kormeghatározó vizsgálatra.

A falak és téglák vizsgálata alapján kiderült, hogy a templom hajója és szokatlanul hosszú (négyszakaszos) kórusa és szentélye nem egy időben épült. A két építmény keletkezésének kora között legalább 150—180 év különbség van. Ez magában véve nem meglepő dolog, igen sok középkori templomnál előfordul ilyen időbeli különbség, mert abban az időben rendszeren a kórus és szentély falazásával kezdték meg az építkezést s ha ez a rész készen volt, használatba is vették s a templomhajó építéséhez csak ezután fogtak hozzá. Eképpen a templom építése évtizedekig, sőt évszázadokig is elhúzódott. A művészettörténet sok példát tud erre.

Arra lehetne gondolni, hogy a szegedi templom is ilyenképen épült: előbb megépítették a szentélyt és a kórust, azután 150—180 év múlva befejezték a templomot a hajó építésével, még pedig pontosan 1503-ban, miként azt a falba illesztett, kőbe vésett évszám tanúsítja. A vizsgálat azonban azt a meglepő tényt derítette ki, hogy Szegeden ez az építkezés éppen fordítva történt: nem a hajó van a szentélyhez, hanem a fiatalabb kórus és szentély van egy régebbi templomhajóhoz hozzáépítve. A téglafalazat vizsgálatából kiderült, hogy a kórus és szentély valóban az 1494—1497. körüli időben épült, ellenben a templom hajója akkor már régen fennállott, mert ennek a

téglái a XIV. század elejének vagy közepének méretét mutatják.

Ebből az következik, hogy a szigorított ferencsek nem építhették az egész templomot a XV—XVI. század fordulóján, hanem csak a szentélyt és kórust, meg a csatlakozó toronynak alsó részét és a sekrestyét. A templomhajót azért nem, mert a XIV. század elején vagy közepén a szigorított ferencsek még nem voltak Szegeden. Ez tehát egy régebbi templomnak a része, szerintem

a hirtelen eltűnt és nyomavesztett szegedi Szent Péter-templomé.

Valószínűleg ez volt az Alsóváros plébánia-temploma, melyet Mátyás király 1458. évi oklevele említ meg a szegedi plébániák sorában. Lehet, hogy ez a templom a XV. század végén már romladozó állapotban volt, hogy alapos restaurálásra szorult, lehet, hogy valami elemi csapás érte, talán tűzvész áldozata lett, összedőlt a boltozata s ezért a szegediek szívesen odaadták a jelentkező ferenceseknek, akik arra vállalkoztak, hogy helyreállítják. A minoriták is így akarták megkapni a felsővárosi Szent György-templomot, két évszázaddal később.

A XIV. században épült templomhajót ma hatalmas dongaboltozat fedi, melyre diszítésül hálóboltozatot utánzó bordák vannak felerősítve. Valamikor a templom boltozata nem donga volt, hanem két szakaszból állt, mint azt a külső támpillérek és a belső kerek faloszlopok mutatják. Ezek a faloszlopok azonban nem hordják a mai dongaboltozatot, vagy pontosabban nem ennek a boltozatnak a hordására épültek. Kiderült, hogy ezek a faloszlopok nem egyidősek a templom falával, hanem későbbi pótlások, más méretű téglából készültek s nincsenek bekötve a falba, hanem nagyon kezdetleges módon csak oda vannak támasztva a falhoz. Építésük kora a XV. század közepe lehet.

Ebből viszont az következik, hogy az eredeti XIV. századi épületnek más boltozata volt, mint az, amelyet ezek a XV. század közepén emelt Xfaloszlopok hordtak. Ezek nyilvánvalóan egy már második boltozat kedvéért épültek. Ez a második boltozat azonban semmiképpen sem azonos a maival, ezt abból tudjuk, hogy a faloszlopok a mai boltozat fölé érnek és a padlástérben folytatódnak, tehát nem a mai boltozat hordására készültek. A mai boltozat tehát sorrendben legalább a harmadik. Érdekes párhuzamot ad erre a kolozsvári Farkas-uccai, egykor ferencrendi templom. Ott is a faloszlopok magasabbra nyúlnak föl s azt mutatják, hogy a hajó boltozata egykor magasabban állhatott a mostaninál, melyet 1644-ben egy olasz építész »körívben alakított».

Hogy milyen volt a Szent Péter-templom első, eredeti boltozata, azt persze nem tudhatjuk, mert nyoma nem maradt. Nehezen képzelhető azonban,

Az összes

Abbaziai

szállodák
penziók
szanatóriumok

Szegedi képviseleténél:

prospektusok díjtalanul kaphatók; átutalások, szobafoglalások költségmentesen.

Neu Ernő banküzlet
utazási irodája.

hogy a 13.20 méter széles hajóteret, a XIV. század elején vagy közepén, egyetlen egy boltozással borították volna. Ez csak úgy képzelhető el, hogy a templom eredetileg háromhajós volt s tekintve az igen magas oldalfalakat (és a főpárkányig nyúló négyszakaszos támpilléreket), ez ugynevezett csarnoktemplom volt, mely templomformának akkor nagy divata volt, Szegeden is kimutattuk a Szent Erzsébet- és a Szent Demeter-templomoknál.

Hogy a hajóelválasztó két sor pillért mikor távolították el a hajóból, illetve mikor alakították át a háromhajós csarnoktemplomot egyhajós templommá, azt nem tudjuk. Lehet, hogy a XV. század közepén, amikor a kerek faloszlopokat állították, de valószínűbb, hogy a XV. század végén, amikor a szalvatoránus ferencrendiek átvették a templomot, hogy saját céljuknak megfelelően átalakítsák. A prédikációs szerzeteseknek ugyanis alkalmatlan volt a külön hajókra osztott templomter, ezért leginkább csak egyhajós, tágas templomokat építettek.

A ferencrendiek, akiknek a XV—XVI. század fordulóján valószínűleg külön építőiskolájuk volt Magyarországon, alaposan restaurálták, illetve átépítették a régi Szent Péter-templomot s átalakítása után felszentelték

Havi Boldogasszony tiszteletére.

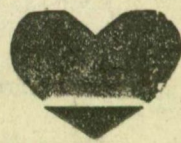
A Péter-templomnak valószínűleg kétszakaszos kórusát és szentélyét lebontották s a helyére építették a mai, sokkal szélesebb és négyszakaszos nagyobb kórust és a szentélyt a hatszög három oldalával zárták be. Különös, hogy az építkezés az ablakok könyöklőinek magasságában egy időre megakadt. Valószínűleg elfogyott a rá való költség s meg kellett várni, amíg újabb adományokból összegyűlik a továbbépítéshez szükséges pénz. De ekkor érdekes változás is történt. Nemcsak az, hogy ezentúl már a lebontott régi kórus tégláit is újra felhasználták, hanem az építészvezetés is láthatólag megváltozott. Megváltoztatták az építőtervet is.

A kórus és szentély négy szakaszát ugynevezett

csillagboltozattal

fedték be. Négy darab nyolcágú csillagidomot ábrázolnak a boltozathordó kőbordák, melyek a

^Rácznak van szive!

olcsó áron szép és jó cipőt adni.

Tavaszi férfi cipőujdonságaim már megint a legnagyobb meglepetést keltették a jól öltözködő urak körében.

Ráczipő árban, formában, anyagban **utólérhetetlen.**

Nézze meg világvárosi kirakataimat.

Ráczipőszalon

Kölcsei uca 7.